



Näringsdepartementet

103 33 Stockholm

## **Slutbetänkandet "För Sveriges landsbygder – en sammanhållen politik för arbete, hållbar tillväxt och välfärd" (SOU 2017:1)**

(Ert dnr N2017/00222/HL)

Länsstyrelsen i Kalmar län yttrar sig härmed gällande den Parlamentariska landsbygdskommitténs slutbetänkande "För Sveriges landsbygder – en sammanhållen politik för arbete, hållbar tillväxt och välfärd" (SOU 2017:1).

Länsstyrelsens yttrande följer huvudsakligen slutbetänkandets disposition.

### **Sammanfattning**

Länsstyrelsen i Kalmar län delar Kommitténs förslag att det behövs en sammanhållen landsbygdspolitik för att stödja Sveriges landsbygder. Utvecklingen på landsbygderna har under många år varit negativ inom flera områden. Att minska den negativa trenden är av största vikt samtidigt som vi på ett bättre sätt kan utnyttja och möjliggöra landsbygdernas potential och attraktionskraft. Det är också viktigt att alla medborgare erbjuds samma förutsättningar och möjligheter oavsett var man valt att leva och bo.

Länsstyrelsen ställer sig positiv till förslagen i utredningen men vill betona några områden som vi anser vara särskilt viktiga.

Länsstyrelsen vill betona att lantbruket har en mycket viktig roll för landsbygdernas utveckling. Lantbrukets produktion och möjligheter möjliggör för många andra näringar att få sin utkomst.

Länsstyrelsen vill också trycka på vikten av att snabbt digitalisera hela Sveriges landsbygder på ett ansvarsfullt sätt. Ett snabbt bredband är en förutsättning för att det ska vara attraktivt att leva och bo på landsbygderna. Det gör det också möjligt att



verka och driva företag som bidrar till att skapa arbetstillfällen på landsbygderna. Det är också av störst vikt för att alla medborgare ska kunna tillgodogöra sig de välfärdstjänster som är under en expansiv utveckling.

Länsstyrelsen saknar tankar kring vattenförsörjning i betänkandet. Prognoser visar att brist på vatten kommer att bli ett återkommande problem och såväl vattenkvalitet som kvantitet är av stor vikt för landsbygdernas utveckling.

### **Näringsliv och företagande**

Länsstyrelsen ställer sig positiv till Kommitténs förslag på åtgärder för att stärka näringslivet på landsbygderna. En sammanhållen politik möjliggör en ökad möjlighet för genomförande av de planerade åtgärderna. Samverkan mellan Länsstyrelserna och andra aktörer, framförallt regionalt, måste därför ha ett avgörande inflytande på hur landsbygdspolitiken ska utformas och genomförs.

Länsstyrelsen vill sätta fokus på vikten av att satsa på de gröna och blå näringarna genom att öka förutsättningarna för inhemsk produktion och ökad förädlingsgrad på ett miljömässigt och hållbart sätt. Det är inte minst viktigt ur ett kris- och självförsörjningsperspektiv. En ökning av efterfrågan på närproducerade livsmedel sker i snabb takt hos konsumenterna. Produktion av livsmedel med låg miljö- och klimatpåverkan och en god djurvälstånd kan användas som en tydlig konkurrensfördel. Det är därför viktigt att det skapas förutsättningar för livsmedelskedjans infrastruktur (slakteri, mejeri mm), som ger en kortare livsmedelskedja vilket kan skapa hållbar tillväxt och generera arbetstillfällen på landsbygderna. Därigenom skapas möjligheter för ökad djurvälstånd, större utbud och variation, hög kvalitet och nischade produkter.

Länsstyrelsen ställer sig positiv till Kommitténs förslag att förstärka och förtydliga Almi Företagspartner AB:s uppdrag att verka för näringslivsutveckling och marknadskompletterande finansiering på landsbygderna.

I betänkandet lyfts vattenbruk och fiske som en näringsgren. Vad som har större ekonomiska värden och potential för landsbygdsutveckling och turism är sportfiske, fisketurism och tillgång till fina bad. I Vattenmyndigheternas Åtgärdsprogram, Förvaltningsplan del 4, Kapitel sammanvägda konsekvenser av Åtgärdsprogram, finns en sammanställning av olika värden associerade med natur och vatten.

Länsstyrelsen ser positivt på Kommitténs förslag att utöka möjligheterna till innovationsbidrag för andra näringar än jordbruk och trädgård. Länsstyrelsen anser bland annat att innovationer för alternativa metoder inom skogsbruket bör främjas. Vi



behöver skapa långsiktigt hållbara skogslandskap med bibehållen biologisk mångfald i kombination med attraktiva miljöer. För detta krävs ett fortsatt ekonomiskt stöd till formellt skydd av de värdefullaste miljöerna men även lagstöd för och uppmuntran till alternativa skogsbruksmetoder som bibehåller och utvecklar värden för natur- och friluftsliv.

### **Digital kommunikation och transportinfrastruktur**

Länsstyrelsen ställer sig bakom Kommitténs förslag och bedömningar gällande vikten av fortsatt utbyggnad av höghastighetsnät på landsbygden.

Fungerande digital kommunikation och transportinfrastruktur är avgörande för att möjliggöra utveckling på landsbygderna. Den marknadsmässiga utbyggnaden har utvecklats snabbt och alltfler områden blir intressanta för en kommersiell utbyggnad. Det är av stor vikt att stöden till bredbandsutbyggnad utvecklas i takt med marknaden för att medlen ska göra nytta där behovet är som störst. Hänsyn behöver tas till de områden som berörs av Telias nedmontering av kopparnätet och de områden som i dagsläget är för små för att ha möjlighet till stöd i landsbygdsprogrammet.

### **Kompetensförsörjning**

Kalmar län har idag svårigheter att få tillräcklig kompetensförsörjning till företag och andra arbeten inom tjänstesektorn samt att attrahera personer med högre utbildning till kunskapsintensiva branscher. Länsstyrelsen ställer sig därför bakom förslaget om att universitet och högskolor ska ges i uppdrag att öka tillgängligheten till högre utbildningar i hela landet.

En ökad digitalisering på landsbygderna möjliggör ökad kompetensförsörjning för en bredare målgrupp eftersom utbildning i dag ofta kan erbjudas över internet. Universitet och högskolor i Sverige och andra länder tillhandahåller distansutbildningar på både lägre och högre nivå. Dessa utbildningar utvecklas och är tillgängliga för alla som har möjlighet till uppkoppling mot höghastighetsnät.

### **Samhällsplanering och bostadsbyggande**

Länsstyrelsen håller inte med om den bild av landsbygderna i den kommunala översiktsplaneringen som slutbetänkandet beskriver. Anledningen till detta är att kommunerna i sina översiktsplaner behandlar de frågor som slutbetänkandet lyfter som viktiga för landsbygderna t ex mark för bostäder, skydd av jordbruksmark och turistnäringen. För landsbygderna styrs dock dessa frågor i större grad av enskilda privata satsningar vilket gör att de är svårare att hantera i strategiska planer.



Vad gäller uppdraget till Boverket att utarbeta en vägledning för hur landsbygderna ska utvecklas inom ramen för översiktsplaneringen så är Länsstyrelsen positiv till en sådan handledning. Dock bör detta uppdrag precisera vad som avses med att i ökad utsträckning involvera civilsamhället i samhällsplaneringen.

Länsstyrelsen bifaller slutbetänkandets resonemang att införandet av områden av ”väsentligt allmänna intressen” inte skulle underlätta tillämpningen av riksintressen eller de allmänna intressena i samhällsplaneringen. Vidare anser Länsstyrelsen att en dialog mellan sektorsmyndighet och kommun saknas idag, vilket innebär att myndighetens anspråk förs in i översiktsplaner utan vidare granskning och därmed fastställs. För att tillämpningen av dagens system ska kunna förbättras bör befintliga riksintressens värdebeskrivningar och geografiska avgränsningar revideras och kontinuerligt aktualiseras. Länsstyrelsens erfarenhet är dock att riksintressen inte hindrar bostadsbyggandet eller landsbygdernas utvecklingsmöjligheter vilket också flera undersökningar konstaterar.

Dagens ansträngda bostadsmarknad så väl i stad som på landsbygd i hela landet är i behov av statlig stimulans för att kunna åtgärdas. Mot bakgrund av att kreditgarantierna används i mycket begränsad omfattning anser Länsstyrelsen att systemet bör ses över. Detta kan på sikt också hjälpa till att starta större flyttkedjor inom kommun och mellan kommuner i ett regionalt perspektiv. Någon form av garantisystem vid privat uthyrning av bostad kan också stimulera marknaden och leda till att befintligt bostadsbestånd nyttjas bättre.

En översyn av lagstiftningen som reglerar vattentjänster och avlopp välkomnas. Syftet med en sådan översyn behöver vara bredare och inte bara syfta till att underlätta bostadsbyggande och åtgärder för enskilda avlopp. Framförallt är det viktigt med avseende på att uppnå miljökvalitetsnormerna för vatten (vattenförvaltningsförordningen, samt miljöbalken). Det är viktigt att se på om och hur vattenförbättrande åtgärder kan finansieras via VA avgifter då det råder otydligheter här kring vad VA avgiften får användas till. Detta försvårar kommunernas finansiering av åtgärder för rening av vatten (utöver reningsverk) samt säkerhetsställande av framtida vattenresurser för dricksvatten likväl som för bevattning, djur och industri. Detta är av speciellt intresse i Kalmar län men även stora delar av sydöstra Sverige där vattenbrist råder.

Lagstiftningen är dock tydlig vad gäller det kommunala ansvaret och skyldigheten att tillhandahålla allmänt VA. Kommunen har möjlighet att påverka utbyggnadstakt och prioriterade områden samt kostnad. En översyn av vatten- och avloppslagstiftningen



kommer förmodligen leda till att kraven skärps och förtydligas vilket inte direkt underlättar bostadsbyggandet om inte kommunen samtidigt bygger ut sitt VA-system.

Länsstyrelsen ser positivt på att staten lägger fram förslag som underlättar att bygga på landsbygden. I vissa glesa delar av länet är det svårt att söka finansiering via bankerna, vilket ställer krav på ökad egen finansiering vilket kan vara svårt att lösa och leder till en utebliven byggnation eller renovering som följd.

I betänkandet saknas ett område, en miljömässig hållbar utveckling. Gällande konsekvenser för miljön lyfts i huvudsak en omställning från fossilfritt till biobaserad samhällsutveckling. Det saknas resonemang om landsbygdsutvecklingens påverkan på miljö liksom konsekvenser på miljön av en ökad bebyggelse samt areella näringar. Likaså kan nyttorna för samhället och landsbygderna av att ha en bra miljö utvecklas ytterligare, exempelvis vad ekosystem tjänster kan bidra till, som exempelvis vikten av vad tillgång till vatten och vatten av bra kvalitet kan bidra till. Miljön är en nyckelsten för en hållbar utveckling. Exempelvis är det en viktig del för betänkandets mål "för att göra Sverige till en utvecklad besöksnation".

Ett annat område som saknas i betänkandet är vattenförsörjningen. För landsbygdernas utveckling är såväl vattenkvalitet som kvantitet av mycket stor vikt. Prognoser utifrån den pågående klimatförändringen visar tydligt att brist på vatten kommer att bli ett återkommande problem i sydöstra Sverige. Landsbygderna och de gröna näringarna är beroende av tillgång till vatten både som dricksvatten till människor och djur och för bevattning av grödor. Landsbygderna, och framförallt glesbygden, är extra utsatt då man ofta måste förlita sig på egna brunnar. I exempelvis Emåns avrinningsområde har många äldre grävda brunnar (som har fungerat bra under många år) sinat, vilket kräver investeringar i form av borrning av nya brunnar mm.

### **Kommersiell service, välfärdstjänster och kultur**

Länsstyrelsen är positiv till de förslag som föreligger för tillgång till service, välfärd och kultur. Länsstyrelsen vill uppmärksamma vikten av likvärdig tillgång till vård, skola och omsorg oberoende av bostadsort.

Länsstyrelsen vill trycka på vikten av digitaliseringens ökade möjligheter till service på landsbygderna och det är som tidigare nämnts en förutsättning för att ge alla medborgare likartade förutsättningar och utveckla landsbygderna.

### **Statens närvaro i landsbygderna**



Länsstyrelsen konstaterar, liksom Kommittén, att staten under lång tid dragit sig tillbaka från landsbygderna och att man nu måste bli mer närvarande i hela landet. Staten som arbetsgivare måste ta ett större ansvar för landsbygdernas utveckling. Länsstyrelsen ställer sig bakom Kommitténs förslag att omlokalisera statliga tjänster.

Kommittén påtalar att utarmningen av den polisiära närvaron på landsbygderna måste brytas. Polisen måste vara fysiskt närvarande även på landsbygderna. Boende på landsbygderna måste kunna vara säkra på att man i ett nödläge får hjälp av polisen inom rimlig tid. Att känna sig trygg där man bor är en av förutsättningarna för att landsbygderna ska kunna leva och utvecklas.

Länsstyrelsen är positiv till förslaget att varje FA-region ska ha tillgång till statlig lokal service. Den samverkan som redan i dag finns mellan Försäkringskassan, Skatteverket och Pensionsmyndigheten i lokala servicekontor bör kunna vara en utgångspunkt och utvecklas ytterligare.

### **Styrning och organisering av landsbygdspolitiken**

I Kommitténs betänkande framhåller man Länsstyrelsens bredd på verksamheten och dess möjlighet att arbeta tvärsektoriellt. Länsstyrelsens erfarenhet av att hantera uppgifter inom många olika politikområden lyfts också fram som en faktor att bygga vidare på för att främja och samordna statens arbete gentemot landsbygderna i respektive län. Länsstyrelsen tillstyrker förslaget om en översyn av finansieringen med syfte att öka förvaltningsanslagets andel. Detta skulle skapa förutsättningar för ett långsiktigt strategiskt arbete med landsbygdsutveckling.

Länsstyrelsen tillstyrker också förslaget om att inrätta Landsbygdsdelegationer på varje länsstyrelse. Detta skulle ge Länsstyrelsen ett tydligt mandat och uppdrag att samordna olika intressen för att driva landsbygdsfrågorna framåt. Det skulle också bidra till att landsbygdsfrågorna får ett större fokus på regional och nationell nivå vilket är en förutsättning för en långsiktigt hållbar utveckling av landsbygderna.

Landsbygdsdelegationernas huvudsakliga uppgift bör vara att, inom ramen för länsstyrelsernas samordningsuppdrag, i länet samordna de statliga myndigheternas verksamhet inom landsbygdspolitiken. Landsbygdsdelegationernas uppgift blir att på ett effektivt sätt samordna staten i arbetet med regional utveckling. Det är en betydelsefull fördel och styrka att en Länsstyrelse såsom opolitisk organisation utan påverkan säkrar Landsbygdsdelegationens arbete och beslut.



Beslutet har fattats av landsbygdsdirektör Johan Wendell efter föredragning av enhetschef Agneta Gustafsson. I arbetet med detta yttrande har synpunkter inhämtats från relevanta sakområden inom Länsstyrelsen.

Johan Wendell

Agneta Gustafsson

Landsbygdsdirektör

Enhetschef

*Detta beslut har bekräftats digitalt och saknar därför namnunderskrifter.*